

ประจำกองบรรณาธิการ

กัมปนาท พลงกูร พ.อ.	KAMPANAD BALANKURA
กาญจนา โสรัตน์เถร อ.บ.,M.S.	KANCHANA SOPHANODORN
ดำรง เพ็ชรพลาย พ.อ.,M.S.	DAMRONG BEJRABLAYA
ณันทวัน พรหมผลิน พ.อ.	NANTHAWAN BHROMAPALIN
ประเวศ วชิร พ.อ.,Ph.D.	PRAWASE WASI
ประเสริฐ ปาจารย์ พ.อ.	PRASERT PACHAREE
รุ่งธรรม สัตพล พ.อ.	ROONGTAM LADPLI
วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์ พ.อ.,น.บ.,Dr.med.	VITHOON EUNGPRABHANTH
สำราญ ริงดีพาศ์ พ.อ.	SAMRAN WANGSPA
อดุลย์ วิริยเวจกุล พ.อ.,น.บ.,M.R.C.P.	ADULYA VIRIYAVEJAKUL

โดยรอยพระยุคลบาท “พรหมของศิริราช”

ภายในขอบปีที่แล้วมีเหตุการณ์สำคัญ
เกี่ยวข้องกับ สมเด็จพระราชบิดาเจ้าฟ้า
มหิตลลิตยเดช กรมหลวงสงขลานครินทร์
หลายประการ.

ประการที่สำคัญที่สุดก็คือการเฉลิม
พระนามของพระองค์ท่าน ตามที่จารึกใน
พระสุพรรณบัฏว่า “สมเด็จพระมหิตลา-
ธิเบศร อดุลยเดชวิกรมพระบรมราช-
ชนก”, ทรงพระราชฐานันดรศักดิ์เสมอ
ด้วยสมเด็จพระบรมราชเจ้า ในพระบรม-
ราชวงศ์แห่งกรุงรัตนโกสินทร์;

และการเฉลิมพระนาม สมเด็จพระ-
ราชชนนีศรีสังวาลย์ว่า “สมเด็จพระศรี-
นครินทราบรมราชชนนี”(๑).

เหตุการณ์สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ
การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพร้อม

ด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอและสมเด็จพระ
เจ้าลูกเธอเสด็จไปทรงดนตรีตามคำ
ขอของ นักศึกษา มหาวิทยาลัย มหิดล
สวนอัมพร, เป็นปฐมฤกษ์.

สมเด็จพระบรมราชชนกทรงมีพระคุณ
แก่การแพทย์ในเมืองไทยประการใดนั้นพอ
จะสรุปได้จากพระนาม พระบิดรแห่งการ
แพทย์แผนปัจจุบันของไทย. ผู้ที่ได้รับ
สมญาว่าเป็นบิดรของสถาบันใด ๆ นั้นหา
ไต่ยากในเมืองไทย, ถึงจะมีบ้างก็ไม่ชายซึ่ง
เหมือน พระบิดรแห่งการแพทย์แผน
ปัจจุบันของไทย.

ทุกคนมีบิดามารดา เป็นผู้ให้กำเนิด,
และเป็นผู้ที่ประคบประหงมเลี้ยงดูด้วยความ
เอาใจใส่ด้วยน้ำใจบริสุทธิ์ตั้งแต่เล็กจนคุ้ม
ใหญ่, คอยดูแลรักษามีให้เมื่อตรอนเจ็บไข้

ได้ป่วยหรือขาดเจ็บ, ให้การศึกษาเล่าเรียน จนสุดความสามารถแม้ว่าจะต้องไปหยิบยืม เขามากก็ตามที, เพื่อบุตรของตนได้เจริญ วัฒนามีหน้าตาเป็นศรีสง่าแก่ตระกูลต่อไป. เมื่อให้การศึกษาเล่าเรียนแล้ว, ถึงคราวที่จะมีเหย้าเรือนโตก็เลือกเฟ้นคู่ครอง ที่สมกันให้, เพื่อที่จะให้บุตรของตนนั้นทำ หน้าที่เป็นพลเมืองที่ดีต่อไป. การเป็นบิดา มารดาของบุตรมิได้สิ้นสุดลงเพียงเวลาที่ บุตรได้สมรสแล้วเท่านั้น. แต่บิดามารดา ยังเป็นห่วงและยังช่วยเหลือค้ำชูบุตรต่อไป จนกว่าชีวิตของตนจะหาไม่.

บิดามารดาจึงได้ชื่อว่าเป็น *พรหมของ บุตร*, คือเป็นผู้มีพรหมวิหาร ๔, คือมี เมตตา, กรุณา, มุทิตา, อุเบกขา, ต่อบุตร

สมเด็จพระบรมราชาชนก ได้ทรงดูแล เอาใจใส่คณะ แพทย์ ศาสตร์ แห่งเดียว ใน เมืองไทยในขณะนั้นคืุบิคาที่มีต่อบุตร, นับ แต่ได้เสด็จมายัง โรงพยาบาลศิริราชเป็น ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๕. ในโอกาส ที่ได้เสด็จ ประพาส โดย เรือยนต์ ร่วมกับ กรมหมื่น ไชยนาทเรนทร และ หม่อมเจ้า พูนศรีเกษม เกษมศรี, ตามคลองเล็ก คลองน้อยในคลองบางกอกน้อย, พระองค์ ได้ทรงเห็นสภาพอันแร้นแค้นของโรงพยา-

บาลศิริราชในครั้งนั้น, ซึ่งมีเรือนอยู่ไม่กี่ หลัง, ส่วนมากสร้างด้วยไม้หลังคามุงจาก, ทรบผุย่อยบางทึ่กไม่พอ, มีผู้ป่วยที่ต้อง ไปนอนตายอยู่ใต้ต้นไม้ชามใหญ่หลายต่อ หลายคนแล้ว, เพราะป่วยหนักไม่มีที่รับ ไว้รักษา(๒). ทรงสนพระทัยในความยาก แค้นของโรงพยาบาลศิริราชมาก. เมื่อทรง ได้รับการชักชวนจากเสด็จในกรมฯ และ หม่อมเจ้าพูนศรีฯ ให้มาช่วยทำงานใน ศิริราช, ได้รับสั่งว่าท่านไม่ใช่หมอ. ทัง สองท่านทูลว่าเราไม่ใช่หมอเหมือนกัน, แต่จะช่วยทำไว้ก็ยังดีกว่าปล่อยให้ไม่มีใคร ทำ. ท่านรับสั่งว่า *ถ้าจะทำก็ต้องทำกัน จริง ๆ*, ทำอย่างไม่มีหลักก็เช่นเพียงการ สุนัขชั่วคราว, จึงขอพระองค์ว่าให้คอยอีก สักสองสามปี, พอให้ได้ไปทรงศึกษาวิชา แพทย์เสียก่อน.

ข้อความข้างต้นนั้นมีความหมายลึกซึ้ง, *ถ้าจะทำก็ต้องทำกันจริง ๆ*, ซึ่งตรงพระ- ทัยอยู่เป็นนิจ. ทรงเห็นว่าถ้าจะทำจริง ๆ จะต้องมีหลัก, จะต้องศึกษาว่าการเรียน แพทย์ที่กินนเขาทำกันอย่างไร. วิธีที่จะรู นั้นต้องเรียนด้วยตนเอง, จึงทรงเลือก มหาวิทยาลัยที่ก่กที่สุดในขณะนั้นคือที่เอดิน- เบลูร์กัห. แต่เนื่องจากดินฟ้าอากาศของ

สกัดแล่นที่มีหมอกและชันมาก ไม่เหมาะแก่สุขภาพของพระองค์, ในที่สุดจึงทรงย้ายไปเข้าศึกษาแพทยศาสตร์ที่มหาวิทยาลัย ฮาร์วาร์ด, สหรัฐอเมริกา เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๐.

มีคนไทยก็คนที่ได้เจริญรอยพระยุคลบาทในการศึกษาเพื่อให้รู้งานของตนที่ทำไป. ทำอย่างไรจึงจะจัดการมหาวิทยาลัยให้ได้ดี. ทำอย่างไรจึงจะจัดการคณะฯ ให้ได้ผลดี. เมืองนอกไม่เหมือนเมืองไทย, แต่ก็น่าไปศึกษาอย่างจริงจัง ๆ เพื่อเป็นแนวทางให้เกิดความคิดได้บ้าง.

เมื่อต้นปีใหม่นี้ ประเทศอังกฤษได้จัดการอบรมการบริหารงานของมหาวิทยาลัยเป็นเวลาหนึ่งเดือน, คงจะได้เชิญมายังมหาวิทยาลัยของไทยเหมือนกัน. ปรากฏว่ามีคนไทยไปรับการอบรมเพียง คนเดียว คือจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

“เจ้าฟ้าพระองค์นี้มีพระขัญญาแหลม มีความเพียรแก่กล้า จะทรงทำอะไรก็ทำจริง ไม่ย่อท้อ ไม่ทรงใช้จ่ายในการบำรุงความสุขสำราญของพระองค์เองอย่างฟุ่มเฟือยไปรคขำเพ้อพระกุศลสาธารณะ”.

“He was an implacable foe of inefficiency, dishonesty, laziness, immorality, the playing of petty politics, and pretensions of all kinds whatsoever”.

ภาษาไทยเป็นพระตำรัสของกรมขุนไชยนาทเรนทร.^(๓)

ภาษาอังกฤษเป็นคำกล่าวของท่านศาสตราจารย์เอลลิส,^(๔) คนแรกที่คนแรกของคณะแพทยศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, มีความสำคัญซึ่งแสดงอย่างชัดเจนว่า สมเด็จพระบรมราชชนกทรงเกลียดชังการทำงานที่ไร้สมรรถภาพ, ความคดโกงตลบตะแลง, ความเกียจคร้าน, กิเลสทุกชนิด, การเอาการเมืองเข้ามายุ่งในการแพทย์ เพื่อประโยชน์ส่วนตัว, และความหน้าไหว้หลังหลอกทุกสถาน.

อกุศลกรรมเหล่านั้น จะต้องไม่มีในศิริราช ถ้าปราศจากคนร้ายที่แอบแฝงมาในรูปแพทย์.

เมื่อใดทรงสั่งสอนให้บุตรประพฤติดีแล้ว, ก็ทรงปรารภจะให้บุตรมีสถานที่เรียนดี, และมีครูดี.

สถานที่เรียนของนักศึกษาแพทย์นั้นคือหอผู้ป่วย. สมเด็จพระบรมราชชนกมีพระทัยเปี่ยมไปด้วยจาคะ, ไม่ทรงเสียขายทรัพย์สินส่วนพระองค์, รัชสังจะประทานเงินสร้างตึกพยาธิวิทยา, ตึกวิทยาศาสตร์อื่น ๆ ในโรงพยาบาลศิริราช, ถ้ารัฐบาล

จะจัดหาเครื่องใช้ และออกเงิน สำหรับการบำรุงต่อไป. เมื่อมหาวิทยาลัยสร้างตึกเหล่านี้เองแล้ว, พระองค์ท่านได้ประทานเงินจำนวน ๘๐,๐๐๐ บาท สร้าง ตึกคัลยกรรมชาย (ตึกมหิตลบำเพ็ญ) ขึ้นแทน. นี่เป็นวิधिปฏิบัติของพระองค์ท่าน คือเมื่อจะหาเงินที่ต้องการจากทางอื่นไม่ได้แล้ว ก็ประทานเงินส่วนพระองค์เสียเอง. การทงนี้ไม่ได้เคยปรากฏว่าทรงทำเพื่อเป็นการอวดอ้างเลย. ตึกที่กล่าวมาแล้วข้างบนนี้ยังไม่ทรงยอมให้มีนาม, เพราะมิโปรดต่อการที่จะเอา พระนาม ของ พระองค์ ท่านไปเผยแพร่ไว้เพื่อให้เห็นกันทั่วไป.

เวลานี้ ในโรงพยาบาลศิริราชมี ตึก ทั้งสิ้น ๕๕ หลัง, ทั้งที่เป็นตึกของรัฐบาล และเอกชน. ส่วนที่เป็นของเอกชนนั้น, เจ้าของกำนันักหนาว่า จะต้องมีย้ายติดไว้ในที่เห็นได้เด่นชัด. บางคนต้องการสร้างตึกโดยเดี่ยวไม่ยอมร่วมกับใคร ทั้ง ๆ ที่หาเงินไม่ได้. บางคนประกาศโฆษณาว่าจะ บริจาคเงิน บำรุงโรงพยาบาล เป็นเงินล้านนาน แรมปี แล้ว ก็อด อดจนกวักเงินไม่ออก, ทำบุญเพื่อเอาหน้า. สมเด็จพระบรมราชชนก ทรง บริจาค พระทรัพย์ ตามหลักพระพุทธศาสนา. การทำบุญที่แท้

จริงคือการเจริญกุศลนั้นทำได้ต้องการที่จะไปสวรรค์เป็นเทวดา, หรือต้องการให้ใคร ๆ ทราบบว่าบริจาคเงินไปก็หมั่นก่แสนกล้านไม่, แต่เป็นการขัดเกลากิเลสให้เบาบางลง, บรรเทาความทุกข์ของผู้อื่น.

สิ่งที่สำคัญเท่าสถานที หรือ ยิ่งกว่าสถานทีคือ ตัวบุคคลที่ทำให้สถานทีนั้นมีชีวิตมีคณาการอยู่เสมอ. เวลานี้เป็นเวลาที่มีการสร้างตึกใหญ่โตแข่งขันกันทุกแห่ง. โรงพยาบาลศิริราชมีตึกสูงถึง ๑๑ ชั้น สวยงามอยู่ ๑ หลัง, มีภาควิชาที่เข้าไปทำงานได้ภาควิชาเดี่ยว, ยังมีที่ว่างเหลืออยู่อีกมากมาย. ที่เป็นดังนี้เพราะขาดกำลังคนและกำลังทรัพย์.

สมเด็จพระบรมราชชนก นั้น ทรงเป็นพระบิทรของศิริราชโดยแท้. เมื่อทรงมีบุตรแล้วก็ต้องให้ใ้รับการศึกษาที่ดีที่สุด. ผู้ที่จะให้การศึกษาที่ดีที่สุดคือครู. และครูที่ดีที่สุดคือพระองค์ท่านซึ่งสมัยนั้นพวกเราเรียกกันว่าทูลกระหม่อม.

ทูลกระหม่อม ทรง มี พระนิสัย ตรง ต่อเวลาเป็นที่สุด,^(๕) ไม่ปรากฏว่าพระองค์ท่านเสด็จมาสายเลยจนครั้งเดียว. ระหว่างที่ทรงสอนอยู่นั้นทรงมีนาฬิกาเรือนเล็กวางไว้หน้าพระพักตร์เสมอ. ทรงกะเวลาให้

เหมาะ เพื่อไม่ให้ก้าวก้าวเข้าไปในเวลา
 ของวิชาสาขาอื่น ๆ. ในการสอนประวัติศาสตร์
 แก่นักศึกษาเตรียมแพทย์ โดยการพาไป
 ศึกษาศถานที่สำคัญต่าง ๆ นั้น, พระองค์
 เสด็จมาทรงรอนักศึกษา ตรงตามเวลาที่
 ทันทเหมาะเสมอ, เป็นการรับประกันได้ว่า
 ถ้าใครอยาก จะตาม ทูลกระหม่อมไปในวัน
 นั้นถ้าเตรียมตัวไม่เสร็จตามเวลาที่กำหนด
 ก็เป็นอันแน่ใจได้ว่าไม่ต้องไป, เพราะรถ
 ที่มารอจะออกตรงตามเวลา. พระองค์ทรง
 เสด็จเสมอว่า “เวลาเป็นของมีค่า, เมื่อ
 มันล่องไปแล้ว, มันจะไม่กลับมาอีก. ถ้า
 เรามีโอกาสจะใช้มันให้เป็นประโยชน์แล้ว,
 เราไม่ใช้มันก็เป็นที่น่าเสียดาย,”(๖)

การสอนประวัติศาสตร์, ถ้าจะพูดกัน
 ตามสมัยนักคือการสอนนอกกิจกรรม, เพื่อ
 ให้นักศึกษาแพทย์มีความรู้กว้างขวาง,
 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รู้จักบ้านเมืองของตนว่า
 เป็นอย่างไร, มีพระมหากษัตริย์ที่ทรง
 ทศพิชราชธรรมอย่างไร, มีปัญญาอย่างไร
 จึงได้ช่วยให้เมืองไทยยังเป็นเอกราชอยู่ท่าม
 กลางประเทศรอบข้าง ซึ่งถูกพวกฝรั่งตา
 น้ำขาวเข้าครอบครองเป็นเจ้าเหนือหัว.
 แพทย์บางคนไปเมืองนอกแล้วก็ยังไม่ทราบว่า
 คิงก็ มงกุฎคือใคร. ในการสอนก็ได้

เชิญคนชั้นเยี่ยมของประเทศมาสอน, อาทิ
 สมเด็จพระยาตำราพระราชานุภาพ, เจ้า
 พระยาธรรมศักดิ์มนตรี, พระยาภักดี
 วัฒนศิริ.

ทูลกระหม่อมทรงมีความสนพระทัยใน
 การงานของนักศึกษามาก, ได้ทรงช่วย
 สอน นักศึกษา เกี่ยวกับ วิช ๖ จดคำสอน และ
 จดหัวข้อที่สำคัญ ๆ ในการสอน.

พระองค์ทรงมีพระนิสสัยใฝ่หาความรู้
 เสมอ, เช่นต้องการทราบว่า พม่าเคย มี
 ในเลือดของคนไทยหรือไม่, พระองค์ก็
 ทรง อุดส่าหื้อคนออกไป เจาะเลือดนักโทษใน
 เรือนจำเวลากลางคืน. จำนวนนักโทษมี
 ถึง ๑๒๘ คน, กว่าจะเสร็จก็กินเวลาถึง
 หนึ่งคืน.

นับแต่วันที่ทรงเข้าศึกษาวิชาเตรียม
 แพทย์ที่มหาวิทยาลัย ฮาร์วาร์ด ก็ทรงวางแผนการ(๗)
 ที่จะช่วยเหลือโรงเรียนแพทย์
 และโรงพยาบาลศิริราชทันที. ทรงเห็นว่าจะ
 ตั้งต้นด้วยการ เตรียมครูทั้ง ฝ่ายแพทย์
 และพยาบาลก่อนอื่น. ยิ่งกว่านั้นทรงเห็น
 ว่าก่อนจะเรียนแพทย์นั้นจำเป็นต้องมีการ
 เรียนเตรียมแพทย์ที่ดี. ทูลกระหม่อมทรง
 จัดส่งคนไทยไป ศึกษาโดยทุน ของพระองค์
 ท่านในวิชาการต่อไปนี้คือ :

๑. วิทยาศาสตร์รากฐาน, คือ วิชาเคมี, ฟิสิกส์ และ ชีววิทยา.

๒. การแพทย์, การสาธารณสุข.

๓. การพยาบาล.

นักเรียนรุ่นแรกที่ไปศึกษาวิชาแพทย์และพยาบาลนั้น เริ่มแต่ปี พ.ศ. ๒๔๖๐. ต่อมาก็ได้ทยอยกันไปทั้งแพทย์, พยาบาล และบุคคลอื่นที่จะมาสอนในโรงเรียนเตรียมแพทย์. จนถึงในปีสุดท้ายที่มีพระชนม์ชีพอยู่ จำนวน ผู้ที่ได้รับพระกรุณาธิคุณ ส่งไปศึกษาต่อจึงมีมากมาย.

บรรดาอาจารย์ที่ได้รับทุน ของสมเด็จพระบรมราชชนกได้เป็นหลักสำคัญในการศึกษาแพทย์ของเมืองไทย, ซึ่งเริ่มในศิริราช, และได้กระจายไปที่คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาล จุฬาลงกรณ์ และในโรงเรียนแพทย์อื่น ๆ ในเมืองไทย.

เมื่อได้สร้างโรงเรียน, สร้างอาจารย์แล้ว, ทรงเห็นว่าจำเป็นจะต้องให้อาจารย์มีเวลาพอที่จะสอนศิษย์ ไม่วุ่นวายด้วยการหาทรัพย์สินมาบำรุงครอบครัว. ชั้นแรกที่ทรงทำก็คือ ประทานเงินเพิ่มแก่อาจารย์ที่สำเร็จจากต่างประเทศกลับมาใหม่ ๆ, โดยเมื่อ บวก กับ เงินเดือน แล้วรวม เป็น ๕๐๐

บาท, และประทานเงินบำรุงต่อไปจนกว่าผู้นั้นจะได้รับเงินเดือนเต็ม ๕๐๐ บาท.

สมัยนั้นเงินไทยมีค่ามาก, หนึ่งดอลลาร์อเมริกัน เท่ากับเงินไทย ๒.๕๐ บาท. คนที่ได้รับเงินเดือน ๕๐๐ บาทนั้น กินอยู่อย่างสบายไม่เดือดร้อน, มีรถยนต์ส่วนตัวไว้, มีบ้านดี, มีค่าทาสบริวารได้พอสมควร. สมัยนั้นผู้ที่สำเร็จการศึกษาชั้นปริญญาเอกได้เงินเดือน ๒,๕๕๐ บาท, ถ้าสอบได้เป็นผู้ชำนาญการได้ ๒,๓๐๐ บาท. สำหรับคนโสดที่ต้องกระเบียดกระเสียนจริงอาจจะพอ.

ถ้าแต่งงาน แล้วก็จะต้องเพิ่มขึ้นอีกเป็น ๔,๐๐๐ บาท เป็นอย่างน้อย ถ้ามีบุตรก็ต้องเพิ่มอีกตามจำนวน และอายุของบุตร. เรื่องนี้เป็นความจริงซึ่งเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้อาจารย์อยู่ไม่ได้ โดยไม่ประกอบอาชีพส่วนตัว, ทำให้โรงเรียนแพทย์ที่อยู่ต่างจังหวัดขาดแคลนอาจารย์, หาอาจารย์สมัครไปอยู่ได้ยาก. อาจารย์ที่ไปอยู่แล้วก็พยายามกลับ มา กรุงเทพฯ. จน บางภาควิชา มีอาจารย์เหลือน้อยอย่างน่าเป็นห่วง. เรื่องเงินเพิ่มนี้มีผู้คิดแก้ไขโดยวิธีต่าง ๆ, เช่น เพิ่มเงินเดือนให้อาจารย์ใน มหาวิทยาลัยต่างจังหวัด, หาเงินก้อนหนึ่งมาเก็บตอกออกผลไว้บำรุงอาจารย์. แบบแรกทำแล้ว

โดยสมเด็จพระบรมราชชนกเมื่อกิ่งศตวรรษที่แล้วมา. แยกหลังได้ทราบว่ามิบางคณะได้ทำสำเร็จแล้ว, ซึ่งเป็นสิ่งที่น่ายินดี, สมควรแก่การสรรเสริญ.

การเพิ่มเงินเดือนอาจารย์ในมหาวิทยาลัยต่างจังหวัดเป็นสิ่งที่น่าทำ. อาจารย์แพทย์ที่คิดในกรุงเทพฯ คงไม่อิจฉา. การที่จะให้เงินเดือนข้าราชการพลเรือนมีความเสมอภาคกันนั้นเป็นเรื่องดี แต่ควรคิดถึงความสำคัญของการเป็นอาจารย์. ประเทศเพื่อนบ้านเราเช่น มาเลเซีย เขาทำได้, ทำไมเมืองไทยที่ มาเลเซีย หรือประเทศอื่นรอบข้างของเราจะเป็นพี่เออ, จึงไม่นำในทางที่ดีหรือตามอย่างเขาบ้าง.

การสร้างหอพักนั้นมีความจำเป็นสำหรับนักศึกษาแพทย์, โดยเฉพาะนักศึกษาปีที่ ๓ และปีที่ ๔ ซึ่งต้องเรียนกับผู้ช่วยอยู่ตลอดเวลา. ทูลกระหม่อมได้ทูลขอที่ดินจากสมเด็จพระราชปิตุจฉาเจ้าฟ้าวไลยลภรณ์ กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ และสร้างหอพักนักศึกษาแพทย์แห่งแรกขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๔. หอพักนบรพนักศึกษามี ๑๐๐ คน ซึ่งพอเพียงกับจำนวนนักศึกษาซึ่งมีชั้นละประมาณ ๒๕ คน ในขณะนั้น.

เรื่องหอพักนักศึกษานับเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งซึ่งทำให้การศึกษาในต่างจังหวัดเป็นผลดีมาก. สิ่งที่น่าสนใจ หอพักนักศึกษา คือหอพัก หรือบ้านอาจารย์ ที่จริงถ้าในกรุงเทพฯ มีหอพักอาจารย์บ้างก็จะทำให้การสอน, การเรียน, การดูแลผู้ป่วยดีกว่านี้, และเป็นการช่วยเหลืออาจารย์อย่างหนึ่ง. แม้ในต่างประเทศเช่น ประเทศเยอรมนี และสหรัฐอเมริกาก็นิยมทำ, เพื่อช่วยอาจารย์ไม่ให้เสียเวลาในการเดินทางเป็นการประหยัดเวลา, ช่วยให้การดูแลผู้ป่วยและการค้นคว้าดีขึ้น. การสอนและการเรียนที่คณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่ได้ผลดีอาจจะเป็นเพราะเหตุนี้. เหตุหนึ่ง, อาจารย์และศิษย์อยู่ในสถานที่เดียวกัน ไม่ต้องใช้เวลาเดินทาง กลับบ้าน เป็นระยะทางไกล ๆ บนถนนซึ่งแออัดไปด้วยยวดยานต่าง ๆ อย่างกรุงเทพฯ .

เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่าโรงเรียนแพทย์นี้มีหน้าที่สำคัญ ๓ ประการคือ

- (๑) ให้การศึกษา,
- (๒) รักษาผู้ป่วย, และ
- (๓) การค้นคว้า.

ทั้ง ๓ ประการนี้ต้องไปด้วยกันจะขาดตกบกพร่องอย่างใดอย่างหนึ่งมิได้. พระ-

กรณีศึกษาในด้านการค้นคว้าอันจำแนกออก
ได้เป็น ๓ ข้อ, คือ ทรงริเริ่ม, ทรงส่งเสริม,
และทรงแสดงตัวอย่าง.^(๔) *ประการแรก*
ทรงริเริ่มให้มีการค้นคว้าทางแพทยชัน,
โดยได้ประทานเงินจำนวนหนึ่งให้คณะ
แพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์แพทยศาสตร์บัณฑิต,
ซึ่งสำเร็จออกมาเป็นรุ่นแรกใน พ.ศ.
๒๔๗๑, เข้าเป็น “ผู้ฝึกหัดค้นคว้าและ
สอน” ในโรงเรียนแพทย์. *ประการที่สอง*
ทรงส่งเสริมการค้นคว้าโดยทรงบรรยาย
ชีวประวัติของนักวิทยาศาสตร์, ทั้งในชั้น
ทั่วไปและชั้นวิชาแพทย์, ให้นักเรียน
แพทย์ได้ทราบ. ทรงกำชับนักเรียนทุนของ
พระองค์ที่ศึกษาอยู่ในต่างประเทศให้หา
โอกาสทำงานค้นคว้ากับอาจารย์. *ประการ
ที่สาม* ทรงแสดงตัวอย่างในเรื่องการ
ค้นคว้า, โดยทรงทำการค้นคว้าด้วยพระ
องค์เอง, เช่น เรื่องพยาธิลำไส้ข้างชนิด
และโรคบิด.

คำปรารภในการตั้งทุนเพื่อการสอน
และการค้นคว้าของโรงพยาบาลศิริราชที่
ทรงมีลายพระหัตถ์ถึงศาสตราจารย์ เอล-
ลิส มีความว่า “Unless the new graduate
realizes that he must remain a student
all through his career in medicine he
will not become a progressive physician.”

และอีกตอนหนึ่งเกี่ยวกับการให้ทุนมีความ
ว่า “The purpose of these fellowships is
to give the holders further practical training
in some phase of Medicine with a view of
preparing them to undertake further inde-
pendent research and to enable them to
acquire the right kind of self-confidence
necessary for professional work, and to
fully realize the great responsibility of their
high mission and to increase their interest
and understanding of the problem of ill-
-health and finally to awaken the desire to
teach and share such knowledge as would
lead to better appreciation of the value of
sound body and mind among the Siamese
people.”^(๕)

ทูลกระหม่อมทรงมีสายตาไกล, ทรง
เห็นความสำคัญของการค้นคว้า, ซึ่งใน
มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในสหรัฐ ฯ รัฐบาล
ช่วยการค้นคว้ามูลค่าถึง ๘๐ เปอร์เซ็นต์
ของค่าใช้จ่ายของมหาวิทยาลัยทั้งหมด.
นอกจากนั้นยังสนับสนุนในการฝึกให้
แพทย์มีความชำนาญก่อนออกทำการ
รักษาโดยอิสระ, เป็นการนำทางการอบรม
แพทย์เฉพาะสาขาวิชาของไทยซึ่งพึ่งคลอด
ในปี พ.ศ. ๒๕๑๒ นี้เอง.

สมเด็จพระบรมราชชนกทรงใช้พระ-
ชนมชีพของพระองค์ท่านให้เป็นประโยชน์
ที่สุดแก่เมืองไทยและแก่มนุษยทั่วไป. พระ
จริยวัตรทั้งมวลเป็นสิ่งจูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติ

ตามรอยพระยุคลบาท, ด้วยความเลื่อมใสและคุณธรรมอันประเสริฐ.

ที่เป็นต้นน้ำจะพุทตามหลักพระพุทธศาสนา ก็เพราะพระบารมีที่ได้สร้างสมไว้แต่พระชาติก่อน. พุทตามหลักวิทยาศาสตร์เพราะมี ยืน ที่ที่สะสมไว้ตั้งแต่สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกจนถึงสมเด็จพระบรมชนกนาถ ซึ่งเป็นพระปิยมหาราชของชาวไทย, และ สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวผู้ซึ่งเป็นนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา, โดยเริ่มเปิดประเทศไทยให้ชาวต่างประเทศรู้จักและนำอารยธรรมของตะวันตกมาใช้.

นอกจากพระชาติที่ประเสริฐ, ยังทรงได้รับการอบรมที่ยอดเยี่ยม. ทรงศึกษาภาษาไทยกับ พระยา อิศร พันธุ์ โสภณ (หนู).^(๑๐) ทรงสนพระทัยพระพุทธประวัติตั้งแต่ทรงพระเยาว์. ทรงปลอมพระองค์เป็นสามัญชนตามบิดาชยาตสมเด็จเจ้าฟ้าอัษฎางคเดชาวุธ. เมื่อทรงพระชนม์ได้ ๑๔ พรรษาทรงผนวชเป็นสามเณรอยู่ที่วัดบวรนิเวศวิหารเกือบ ๔ เดือน.

เสด็จไปศึกษา ณ ประเทศอังกฤษที่โรงเรียนแฮร์โรว์ ปีครึ่ง. เสด็จไปศึกษาวิชาเตรียมนายร้อยที่ ปอดสตัน ประเทศ

เยอรมัน ๑ ปี.^(๑๑) ต่อจากนั้นได้เสด็จไปอยู่โรงเรียนนายร้อยชื่อ โกรส ลิคเตอร์ เฟลเด ทรงศึกษาอยู่ ๓ ปี, สำเร็จเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๔. แต่พระองค์ต้องเสด็จไปเป็นนักเรียนนายเรือที่เมือง เฟลันส์บูร์ก และสอบไล่เป็นนายทหารเรือที่เมือง คัล (พ.ศ. ๒๔๕๕). ทรงสอบไล่ปีสุดท้ายได้เป็นที่ ๒. ใ้รับพระยศเป็นนายเรือตรีแห่งกองทัพเรือเยอรมัน. ทรงรับราชการในกองทัพเรือเยอรมัน ๓ ปี. เสด็จกลับเมืองไทยปี พ.ศ. ๒๔๕๘.

ตามพระประวัติสั้น ๆ นี้จะเห็นว่าทุกกระหม่อมทรงได้รับการศึกษาที่ดีที่สุด. เริ่มแต่เรียนภาษาไทยชั้นเยี่ยม, จึงทรงภาษาไทยได้อย่างวิเศษ, เช่นมีลายพระหัตถ์ว่า "แพทย์วิทยาฝึกกันกับคาราคาสตร์หรือวิชาคำนวณ ทั้งสองอย่างนี้เป็นวิทยาศาสตร์แม่นยำ คำนวณได้ถึงวัน ยาม นาที วินาที และตัวเลขถึง ๐,๐๐๐,๐๐๐,๐๑ มีคิกระวาง นัทธิ กับ อามะ อย่างแน่"^(๑๒) ภาษาอังกฤษก็ทรงได้ดีไม่แพ้คนอังกฤษชั้นนี้, ถึงที่ได้นำมาลงไว้โดยไม่ได้แปลเป็นภาษาไทย. ไม่ต้องพูดถึงภาษาเยอรมันซึ่งจะต้องไม่แพ้ครูภาษาศาสตร์. สิ่งที่ทำให้ทุกกระหม่อมทรงมีระเบียบและเที่ยงตรง

นอกเหนือพระสันตทานที่มีอยู่แล้ว, การเรียน
ทหารแบบ ปรัสเซีย ซึ่งทั่วโลกกลัวเกรง
ความแข็งแกร่ง, สมรรถภาพและวินัย,
ทำให้ พระองค์ ท่าน ไม่ฝืดอะไร กับ ทหาร
ปรัสเซีย คนหนึ่ง.

นี่เป็นการอบรมอย่างวิเศษที่พวกพ่อแม่
ทั้งหลายควรตามอย่าง, แม้แต่จะตามไม่
ได้ทุกอย่าง, เช่นการไปนอก, แต่การ
อบรมที่มีความสำคัญ. ที่วัดเขมรุมบพิตร,
ท่านเจ้าอาวาสได้แนะนำให้บิดามารดาบวช
เด็กรุ่น ๆ เป็นสามเณรในระหว่างปีกเทอม
ภาคปลายครวละหลายสิบองค์, เป็นเวลา
หลายสัปดาห์. การบวชคงจะช่วยกล่อม
เกลานิสัยเด็กให้อยู่ในวินัย, รู้จักพระพุทธ-
ศาสนา, มีฉันทะ, นานิยม.

ความเป็นห่วงของสมเด็จพระบรมราช-
ชนกแก่ผู้ช่วยที่ยากจนมีอยู่ในน้ำพระทัย
เป็นอันมาก. พระองค์ทรงสนพระทัยที่จะ
บำรุงโรงพยาบาล ศิริราช มากกว่าที่ใด,
เพราะทางฝั่งพระนครมีโรงพยาบาลสมัย
ใหม่ที่มีทุนรอนมากตั้งอยู่แล้ว. ส่วนทาง
ฝั่งธน บูรณัน โรงพยาบาลยังไม่เจริญพอ,
เป็นโรงพยาบาลเก่าแก่, มีราษฎรจากสวน
จากนามามาก. เหตุการณ์หลัง ๕๐ ปี
ไม่ได้เปลี่ยนแปลงโรงพยาบาลศิริราช, เพราะ

โรงพยาบาลศิริราชยังคงรับคนจนที่มาจาก
เรือสวนไรรณา, ไม่เหมือนโรงพยาบาล
ฝั่งพระนครซึ่งหรือหรือรับแต่ผู้ที่มีศักดิ์.
เวลาที่ทุลกระหม่อมประชวรหนัก, ใ้รับ
สั่งกับสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (เจริญ)
ว่า.

“ข้าพเจ้าจะตายก็ไม่เสียดายแก่ชีวิต
แต่เสียดายว่างานที่กำลังทำค้างอยู่ยังไม่
สำเร็จบริบูรณ์.”

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (เจริญ)
ทูลตอบว่า “ถวายพระพร งานทางโลก
ไม่มีเวลาสำเร็จได้”.

ความห่วงใยของทุลกระหม่อม ที่มีต่อ
ศิริราชนั้นไม่มีขอบเขต, แม้แต่ในวาระ
สุดท้ายของพระชนม์ชีพก็ไตร่ตรองแต่เรื่องที่จะ
ต่อเติมเสริมให้ศิริราชดีขึ้นทั้งสิ้น.

สมเด็จพระบรมราชชนกได้ทรงทำทุก
สิ่งทุกอย่างให้ศิริราช, สร้างสถานที่,
สร้างครู, สร้างนักศึกษ, ทรงทำนุบำรุง
ให้เจริญเติบโตจนปัจจุบันมีลูกหลานสี่
ตระกูลต่อไปแล้ว.

พระองค์คือพระโพธิสัตว์ซึ่งได้บำเพ็ญ
บารมีมาหลายชาติ, ทรงมีน้ำพระทัยเปี่ยม
ด้วยพรหมวิหาร ๔, ทรงยอมเสียดสละพระ-
องค์เองเพื่อช่วยผู้อื่น. พระเมตตาของพระ-

องค์ไม่มีที่สุด, ไม่มีประมาณ. ไม่ใช่สำหรับชาวไทยเท่านั้น, แม้แต่ชาวต่างประเทศ. ไม่ใช่แต่แพทย์, พยาบาล, เภสัชกร, แม้นักวิทยาศาสตร์อื่น ๆ ก็ได้รับพระเมตตา. ไม่ใช่แต่ศิริราช, กรมสาธารณสุขหรือกรมอื่น เช่นกรมประมง, ก็ได้รับพระเมตตา. ทรงพระเมตตาคนจนมากกว่าเศรษฐี, พระเมตตาคนแผ่วไปจนถึงคนคุก ซึ่ง พ.ต. อภัย หะสิทธิ์เวช เรียกกองมหันต์ว่าเมื่อนรก.

“การที่ทรงอยู่ดีมาในโลกนี้ ทำให้โลกดีขึ้นเป็นแน่แท้”.

ศิริราชจงสามัคคีกันไว้ทั้งเด็กและผู้ใหญ่. เลือกแต่คนดีมีศีลสัตย์, สุจริต, มีกำลังใจเข้มแข็ง, ตั้งใจประกอบกิจการเพื่อประโยชน์ส่วนรวม, กำจัดคนเลวออกไปเพื่อให้ศิริราชของเราเป็นศิริราช, ดังพระประสงค์ของสมเด็จพระ

พระมหิตลาธิเบศร อุดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ทุกประการ.

เอกสารอ้างอิง

๑. ประกาศเฉลิมพระนามาภิไธยสมเด็จพระบรมราชชนกและสมเด็จพระบรมราชชนนี. ราชกิจจานุเบกษา (ฉบับพิเศษ) ๒๕๑๓, ๘๗:๑, (ตอน ๕๒, ๑๒ มย.)

๒. ชุมนมพระนิพนธ์และบทความเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระราชบิดาเจ้าฟ้ามหิตลอุดุลยเดช กรมหลวงสงขลานครินทร์. คณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล, ๒๕๐๘, หน้า ๔๖๕.

๓. พระนิพนธ์พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนไชยนาทเรนทร. สารศิริราชฉบับพิเศษ ฉลองหกสิบปีศิริราช, ๒๕๕๓, หน้า ๒๐.

๔. เล่มเดียวกับรายการที่ ๒, หน้า ๓๒๔.

๕. เล่มเดียวกับรายการที่ ๒, หน้า ๓๖๖.

๖. เล่มเดียวกับรายการที่ ๒, หน้า ๘๐๒.

๗. เล่มเดียวกับรายการที่ ๒, หน้า ๘๗.

๘. เล่มเดียวกับรายการที่ ๒, หน้า ๖๕๗.

๙. เล่มเดียวกับรายการที่ ๒, หน้า ๓๖๓, ๓๖๕

๑๐. เล่มเดียวกับรายการที่ ๒, หน้า ๑๑๖.

๑๑. เล่มเดียวกับรายการที่ ๒, หน้า ๘๕๐.

๑๒. เล่มเดียวกับรายการที่ ๒, หน้า ๒๔๗

อุดม โปษะกฤษณะ